

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА
Стрес-тестування банківських установ

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Студента 4 курсу Панченка Павла Володимировича

групи БС-81а

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр.

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело _____ П. В. Панченко

Керівник: к.е.н., доцент _____ Н. А. Дехтяр

Суми – 2022 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри, д.е.н., проф.
_____ Лариса Гриценко
(підпис)

«02» травня 2022 р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи бакалавра

Студента групи БС-81а інституту ННІ БіЕМ

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Панченка Павла Володимировича.

Тема роботи: Стрес-тестування банківських установ.

Затверджено наказом по СумДУ № 0430-VI від «10» червня 2022 р.

Термін здачі студентом завершеної роботи «20» червня 2022 р.

Вихідні дані до роботи: нормативні й законодавчі акти, матеріали статистичної звітності, інструкції та положення, матеріали монографій, періодичних видань, підручників і навчальних посібників, дані фінансової звітності організацій та установ тощо.

Зміст основної частини роботи:

Розглянути теоретичні засади стрес-тестування банківських установ.

Дослідити та охарактеризувати методи проведення стрес-тестування банківських установ.

Надати загальну характеристику діяльності та провести оцінку фінансового стану АТ «Укресімбанк».

Здійснити діагностику стрес-тестування АТ «Укресімбанк» та застосувати комплексний інструментарій, для порівняння результатів стрес-тестування НБУ.

Дата видачі завдання: «02» травня 2022 р.

Керівник кваліфікаційної роботи: _____ Н. А. Дехтяр
(підпис)

Завдання прийнято до виконання «02» травня 2022 р. _____ П. В. Панченко

АНОТАЦІЯ
кваліфікаційної роботи бакалавра
на тему: «Стрес-тестування банківських установ»
Панченка Павла Володимировича

Актуальність теми кваліфікаційної роботи: в умовах глобалізації світової економіки зростають кількісні та якісні характеристики ризику, що спонукає банки розробляти та впроваджувати у повсякденну діяльність механізми не тільки мінімізації, але й прогнозування ризиків, що в кінцевому підсумку не тільки зменшить негативні наслідки ризиків на діяльність банків, а в кращому випадку, запобігати їх виникненню.

Мета кваліфікаційної роботи: дослідження теоретичних і практичних напрацювань щодо проведення стрес-тестування банківських установ та його результатів.

Об'єкт дослідження: економічні відносини, що виникають в процесі стрес-тестування банківських установ.

Предмет дослідження: особливості проведення стрес-тестування банківських установ.

Основний результат роботи: визначено сутність та роль стрес-тестування в банківських установах; досліджено та охарактеризовано методи проведення стрес-тестування банківських установ; надано загальну характеристику діяльності та проведено оцінку фінансового стану АТ «Укрексімбанк»; здійснено аналіз стрес-тестування АТ «Укрексімбанк»; проведено порівняльний аналіз методу стрес-тестування та моделі Альтмана.

Ключові слова: стрес-тестування, банк, ризик, норматив достатності капіталу, норматив достатності основного капіталу.

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 45 сторінках, з яких список використаних джерел із 44 найменувань. Робота містить 13 таблиць, 4 рисунків, а також 5 додатків.

Рік захисту роботи – 2022 рік.

ЗМІСТ

Вступ.....	5
1 Теоретичні засади стрес-тестування банківських установ	7
2 Методи стрес-тестування банківських установ та їх характеристика	15
3 Загальна характеристика діяльності та оцінка фінансового стану АТ «Укресімбанк».....	20
4 Діагностика стрес-тестування АТ «Укресімбанк» та застосування комплексного інструментарію, для порівняння результатів стрес-тестування НБУ.....	28
Висновки.....	35
Список використаних джерел	37
Додаток А Визначення сутності поняття «стрес-тестування».....	41
Додаток Б Базові фактори ризиків від національного банку.....	42
Додаток В Результати проведеного НБУ у 2019 р. стрес-тестування в аспекті оцінки нормативу достатності основного капіталу банків.....	43
Додаток Г Результати діяльності АТ «Укресімбанк».....	44
Додаток Д Перелік економічних нормативів НБУ.....	45

ВСТУП

На сьогоднішній день банки всіх країн світу борються з наслідками нової кризи, спричиненої поширенням пандемії COVID-19. Сучасна стратегія розвитку банківської галузі сильно відрізняється від нинішньої. Пакет реформ спрямований на покращення банківського регулювання з урахуванням усіх уроків, винесених із світової кризи. Головний урок полягає в тому, що не всі банки світу, в тому числі й Україна, були готові до такого розвитку світової економічної ситуації і зазнали величезних фінансових втрат, яких частково можна було уникнути. Питання полягає в тому, який інструмент зменшить для банків цей негативний економічний шок.

Банки використовують різні методики аналізу ризику, вони мають свій інструментарій для оцінки ступеня ризику, серед яких можна виділити метод стрес-тестування, який за останні десятиліття став популярним і актуальним.

Питання стрес-тестування банків у фінансово-економічній літературі досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Зокрема розробці теоретичних засад стрес-тестування приділяли увагу Roger M. Stein, В. М. Пономарьов, А. М. Тавас, Є. В. Самолов, П. П. Ковальов, М. С. Макаренко Б. І Кишакевич та ін.

Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є дослідження теоретичних і практичних напрацювань щодо проведення стрес-тестування банківських установ та його результатів.

Відповідно до поставленої мети кваліфікаційної роботи були поставлені наступні завдання:

- визначити сутність поняття та роль стрес-тестування в банківських установах;
- дослідити та охарактеризувати методи проведення стрес-тестування банківських установ;
- надати загальну характеристику діяльності та провести оцінку фінансового стану АТ «Укресімбанк»;

- здійснити аналіз стрес-тестування АТ «Укресімбанк»;
- провести порівняльний аналіз методу стрес-тестування та моделі Альтмана на прикладі АТ «Укресімбанк».

Предметом дослідження є особливості проведення стрес-тестування банківських установ.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають в процесі стрес-тестування банківських установ.

Кваліфікаційна робота бакалавра виконана на матеріалах державного банку АТ «Укресімбанк», що здійснює обслуговування експортно-імпортних операцій.

У процесі виконання роботи були використані такі методи дослідження: монографічний, аналітичний, таблично-графічний, статистичний, загальнонаукові (діалектичний, системний, формально-логічний, метод аналізу і синтезу), а також метод кореляційного аналізу, що в сукупності дають змогу порівняти, згрупувати та проаналізувати дані.

Інформаційна база кваліфікаційної роботи: законодавчо-нормативна база, що регламентує питання управління ризиками в банку, праці вітчизняних та зарубіжних науковців з питань стрес-тестування банків в Україні, статистичні дані Національного банку України та офіційний сайт АТ «Укресімбанк».

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Численні фінансові кризи, які відбувалися з 90-х років 20 століття, підкреслили важливість кращого розуміння вразливості фінансового сектора, показали необхідність удосконалення інструментів оцінки ризиків банківської діяльності та суттєва роль при цьому відводиться стрес-тестуванню.

Стрес-тестування почало розвиватися як інструмент оцінки ризику на рівні індивідуального портфеля. Нині вони широко використовуються фінансовими установами як інструмент управління ризиками. Згодом техніка стрес-тестування почала застосовуватися в більш широкому середовищі з метою вимірювання чутливості комерційних банків або навіть всієї фінансової системи.

Вперше стрес-тестування банківської системи було введено в США. З бігом часу ряд європейських країн впровадили подібний досвід у свою практику. Необхідність проходження стрес-тесту банками акцентувалось в прийнятій шостій поправці, запропонована Базельським комітетом у 1998 р., яка передбачає вимоги до стрес-тесту ринкового ризику. З 1999 року МВФ і Світовий банк широко використовують стрес-тести для оцінки вразливості банківської системи перед світовою фінансовою кризою [1, 33, 36].

В Україні, під впливом міжнародних кредитно-фінансових установ, у 2009 р. Національний банк України (НБУ) своєю постановою схвалив Методичні рекомендації щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України, в яких визначив мету проведення стрес-тестування, та завдання, окремі фактори, які провокують виникнення ризиків, методи та загальний механізм проведення стрес-тестування тощо [15].

На сучасному етапі розвитку світової економіки дослідження сутності стрес-тестування з різних джерел інформації дає змогу стверджувати, що є багато підходів до визначення даного поняття. В переважній більшості стрес-тестування визначається як одну з форм тестування, яка використовується для визначення

стійкості юридичної особи в умовах перевищення меж нормального функціонування. Результати дослідження сутності поняття «стрес-тестування» представлено в додатку А.

Ми виявили, що Світовий банк і НБУ розглядають стрес-тестування з більш математичної точки зору, визначаючи ключові методи оцінки або зони ризику [1, 3, 15].

Водночас Банк міжнародних розрахунків та Міжнародний валютний фонд зазначили, що метою стрес-тесту є визначення практичних рекомендацій щодо прийняття управлінських рішень банку [27, 35].

Загалом, НБУ та світові фінансові регулятори трактують цей термін подібним чином, зокрема погоджуючись із тим, що стрес-тестування полягає у визначенні впливу ризику на банківську систему.

Крім того, вітчизняні та зарубіжні вчені досліджували питання стрес-тестування банків у фінансово-економічній літературі. Roger M. Stein вивчав роль стрес-тестування в управлінні кредитним ризиком [44]. Зокрема, він порівнює метод розрахунку VAR (Value at risk) і ES (Expected shortfall) з методом стрес-тестування сценарію, досліджуючи переваги використання стрес-тестування та сценарного аналізу. У своїй статті А. М. Тавас розглядає ефективність стрес-тестування з точки зору потенційної реалізації несприятливих подій в економіці та чому інструмент настільки популярний серед регуляторів [42]. М. Макаренко, Б. Кишакевич та Д. Щербатих, досліджували міжнародний досвід організації стрес-тестування [30]. Б. Кишакевич досліджує основні тенденції розвитку сучасних методів моделювання кредитного ризику та вплив фінансової кризи на зміну фокусу управління ризиками банків [6]. Проблему стрес-тестування в українському банківському секторі як інструменту антикризового управління в банківських установах досліджував Ж. Торяник [23]. О. Криклій розглядає основні методи стрес-тестування банківської системи на макро- та мікрорівнях. [1].

Отже, з огляду літератури стосовно сутності стрес-тестування, нами визначено, що стрес-тестування – це процес перевірки стійкості банківської системи в умовах стресових сценаріїв. Також, стрес-тестування можна трактувати

як оцінку потенційного впливу банків на фінансовий стан при зміні ризиків їх діяльності на основі ймовірності потенційних збитків.

Метою стрес-тестування є оцінка ризиків і визначення здатності протистояти шокам фінансового ринку.

За допомогою стрес-тестування банк може:

- виявити основні фактори ризику та загрози фінансово-економічній безпеці банків;
- визначити розмір втрат за загальними та окремими видами активів у разі надзвичайних подій, а також потенційні можливості банку покрити ці збитки;
- оцінити стан власного капіталу і визначити якість власних методів управління ризиками;
- оцінити адекватність процесів управління проблемними активами і визначити, чи є достатні резерви для покриття можливих втрат;
- визначити рівень фінансової стійкості банку;
- розробити систему заходів, спрямованих на підтримання належного рівня фінансової стабільності та безпеки банку, усунення загроз, зниження ризику та мінімізацію можливих негативних наслідків.

Найпоширенішими об'єктами стрес-тестування є: різкі зміни процентних ставок за внутрішніми або зовнішніми позиками, кредитами, цінними паперами; великі коливання валютних курсів, кредитний ризик у кредитних портфелях; різкі зміни кількості та структури капіталу фінансових установ, вартості застави, зниження ліквідності та ймовірність дефолту банку; ймовірність системного ризику, заснованого на різкому падінні ліквідності або втраті капіталу.

Виходячи з міжнародного досвіду комплексного стрес-тестування та рекомендацій сформульованих Базельським комітетом з банківського нагляду, банкам рекомендується проводити стрес-тести щодо таких ризиків: кредитного; ліквідності; ринкового (валютний ризик, ризик зміни процентної ставки); операційного; процентного [21, 41].

Базові фактори ризиків які НБУ рекомендує використовувати подано в додатку Б. Вони поділяються на макроекономічні та мікроекономічні [15, 17].

Для проведення стрес-тестування НБУ використовує такі методи: тести чутливості, тести сценаріїв, і тести екстремальних величин.

Загальні підходи щодо щорічного стрес-тестування банків:

– використовується два сценарії: базовий та несприятливий. Реалізуються кредитний, процентний та валютний ризики;

– кредитний ризик виникає внаслідок переведення частини кредитів до категорії непрацездатних. Параметри погіршення якості для кредитів великим корпоративним боржникам визначаються індивідуально, а для інших кредитів – на портфельній основі;

– процентний ризик реалізується за рахунок збільшення вартості зобов'язань у несприятливому сценарії та за незмінних ставок дохідності активів;

– валютний ризик реалізується внаслідок переоцінки відкритої валютної позиції, і опосередковано через кредитний та процентний ризик [20].

Необхідність стрес-тестування полягає в тому, що вже на ранніх стадіях можна дати прогноз зміни в системі та згенерувати попереджуючі заходи для недопущення настанні стресу або мати бачення про те, як відреагує на це система. Отже, стрес-тестування як окремих банків, так і банківської системи дозволяє зрозуміти, які збитки може понести банк, чи система загалом при настанні неочікуваних подій.

Результатами проведеного стрес-тестування повинно стати:

– виявлення на ранніх стадіях ризиків банків, які виникають в результаті їх фінансово-господарської діяльності, та підвищення ефективності наглядового реагування;

– аналіз та оцінка отриманої інформації, яка забезпечить формування підґрунтя для розуміння перспектив розвитку як окремих банків, так і банківської системи в цілому.

– групування банків за визначеними кваліфікаційними ознаками, та можливість проведення порівняльного аналізу їх діяльності, а також підвищення якості моніторингу стану та перспектив розвитку груп банків з подібними моделями діяльності, та банківської системи в цілому [9, 22, 28].

За результатами стрес-тестування повинні визначатися:

- стратегія банківського нагляду, включаючи необхідність раннього втручання;
- життєздатність банку протягом наступних 12 місяців та стійкість його 3-річної стратегії;
- достатність капіталу та ліквідності для покриття ризиків;
- потреба в проведенні інспектування [14].

Банк використовує результати стрес-тестування під час формулювання/перегляду/коригування стратегій та бізнес-планів банку, стратегій управління ризиками, політик та процедур, планів відновлення, безперервності бізнесу та фінансування в кризових ситуаціях.

Макроекономічні стрес-тести вітчизняної банківської системи проводилися двічі у 2008 та 2010 рр., але відповідні дані не оприлюднювались. Відомо, що стрес-тест у 2010 році охопив 176 банків, в результаті чого було необхідно збільшити капітал 61 вітчизняного банку на 40 млрд. грн. [13].

Подальша історія проведення стрес-тестування банків України наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Історія проведення стрес-тестування банків України [13, 24]

Показник	Стрес-тестування 2014 р.	Стрес-тестування 2015-2016 рр.	Регулярна оцінка стійкості з 2018 р.
Виконавці	9 аудиторських компаній	НБУ	Аудиторські компанії та НБУ
Вибірка банків	34 банки (79 % активів)	60 банків (97 % активів)	24 банків (94 % активів)
Макроекономічні сценарії	базовий несприятливий	базовий	базовий несприятливий
Стрес-тестування великих боржників	Ні	Так	Так
Ризики	кредитний валютний	кредитний валютний	кредитний валютний процентний

У 2018 р. НБУ провів стрес-тестування найбільших банків України. Загалом стрес-тест пройшли 24 банки, на частку яких припадає понад 94% активів банківської системи.

За підсумками оцінки якості активів та стрес-тестування в 2018 р., загальна потреба в капіталі 13 банків за несприятливим сценарієм оцінювалась у 42,1 млрд. грн. Враховуючи заходи, вжиті банками і підтверджених НБУ, на кінець 2018 р. ця сума знизилася до 19,7 млрд. грн. [24].

Стрес-тестування у 2019 р. проходили 29 банків, на які разом припадало понад 90% активів української банківської системи [8].

Результати проведеного НБУ у 2019 р. стрес-тестування в аспекті оцінки нормативу достатності банків відображені в додатку В.

За результатами базового сценарію достатність капіталу банків мала у середньому збільшитися до 19,8%. При цьому очікувалося, що більшість банків залишаться прибутковими, а їхній капітал збільшиться. Але 11 банків вже за даним сценарієм потребували додаткового капіталу щоб відповідати вимогам НБУ та мати мінімальний обсяг капіталу. Очевидно, що така ситуація не передбачала настання економічної кризи через поширення пандемії COVID-19.

Крім того, слід зазначити, що в обох сценаріях стрес-тестування банківські установи з часткою російського капіталу отримали найгірші результати, що можна пояснити скороченням їхньої діяльності в Україні.

Під дією поширення пандемії COVID-19 у 2020 р. НБУ взагалі не проводив стрес-тестування, пояснивши це нестабільністю фінансового ринку.

У 2021 р., згідно з Положенням про здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України, затвердженим постановою Правління НБУ від 22 грудня 2017 року № 141 було проведено стрес-тестування банків [25].

Результати оцінки банківської системи та стійкості банків у 2021 р. (рис. 1.1) показують, що, незважаючи на вплив торішньої кризи, банківський сектор зараз досить стабільний і готовий підвищувати вимоги до капіталу, як і планувалося. Однак деяким банкам необхідно вжити заходів, щоб підвищити свою стійкість до можливих майбутніх криз.

У 2021 році всі банки традиційно пройшли оцінку якості активів, і станом на початок цього року 30 найбільших банків, на які припадає 93% загальних активів банківської системи, пройшли додатково стрес-тестування [25].

На основі оцінки стабільності НБУ встановив для банку вищий рівень достатності капіталу. Розрахунок цього цільового рівня полягає в тому, що навіть якщо станеться негативна подія, капіталу банку достатньо, щоб компенсувати можливі втрати.

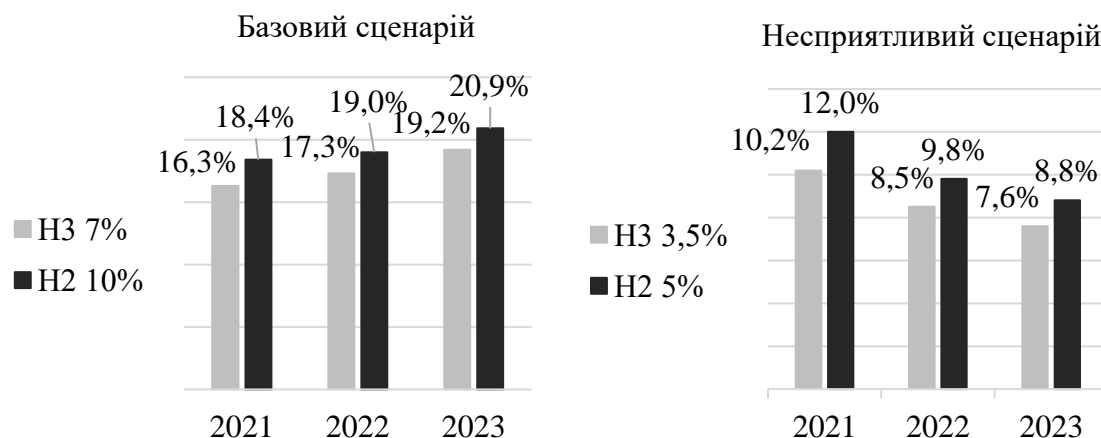

Рисунок 1.1 – Результати стрес-тестування банків у 2021 році [25]

У базовому макроекономічному сценарії лише 10 банків встановили високі нормативи достатності капіталу. Проте поточне значення 6 із них перевищує встановлене цільове значення, але лише 4 банки потребують додаткових заходів для виконання вимог Нацбанку. При цьому для 20 банків встановлені необхідні рівні нормативу достатності капіталу за несприятливих сценаріїв. Серед них 4 нормативи достатності капіталу вищі за цільові, а решта 16 повинні вжити додаткових заходів для підвищення нормативів достатності капіталу або зниження операційних ризиків.

Варто також зазначити, що у 2022 р. НБУ збирався провести стрес-тестування 22 банків, які мали підвищені необхідні значення достатності капіталу або вперше потрапили до списку за результатами двох останніх оцінок стійкості. Але через війну НБУ вирішив не проводити оцінку стійкості банків у 2022 р.

Отже, враховуючи ефективність та важливість використання стрес-тестування як інструменту мінімізації впливу ризиків у діяльності банків, розробці та вдосконаленню механізму стрес-тестування приділяється значна увага, як національними регуляторами ринку банківських послуг, так і міжнародними.

З огляду вітчизняних та міжнародних підходів стосовно сутності стрес-тестування, нами було визначено, що стрес-тестування – це процес перевірки стійкості банківської системи в умовах стресових сценаріїв.

Незважаючи на те, що застосування механізму стрес-тестування банків в Україні потребує подальшого дослідження та вдосконалення, в цілому його застосування показало його позитивні якості. Зокрема, за весь час використання стрес-тестування НБУ було виявлено ряд проблем та факторів, які негативно впливають зростання ризиків в діяльності як окремих банків, так і банківської системи України. Це спонукало НБУ до формування вимог до банків або реструктуризувати їх баланси для зменшення рівня ризиковості, або збільшення капіталу шляхом рекапіталізації прибутку, або додаткових внесків акціонерів.

2 МЕТОДИ СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА

За останні роки розроблено значну кількість підходів до банківського стрес-тестування, на основі найкращих міжнародних зразках та з урахуванням місцевих особливостей.

В сучасній практиці стрес-тестування традиційно здійснюється за двома підходами: «знизу-догори» та «згори-донизу» (табл. 2.1).

Аналіз застосування цих підходів до проведення стрес-тестування показує, що застосовуються обидва варіанти. Так підхід «згори-донизу» застосовується в Україні, Російській федерації, Білорусії, а підхід «знизу-догори» використовуються у Казахстані, США, Канаді, Великобританії, Швейцарії, та країнах ЄС [1, 10, 31-39].

Таблиця 2.1 – Підходи для здійснення стрес-тестування

Підхід	«Знизу-догори»	«Згори-донизу»
Сутність	Проведення стрес-тестування окремих видів ризику кожним банком самостійно на визначених самим банком сценарних умовах, результати якого оцінює сам банк, і надсилає їх до центрального банку країни	Регулятор самостійно проводить стрес-тестування за власними методиками на основі статистичних даних, та звітів отриманих від самих банків
Особливості	Вище керівництво банку навмисно задає сценарні умови, які з їх погляду, є найбільш проблемними для банку з врахуванням специфіки умов та особливостей його діяльності, а потім вже проводять необхідні розрахунки. Потім отримані результати передаються регулятору. Розробка і реалізація цього підходу дозволяє вищому керівництву банку детально виявити можливі ризики банку, які впливають із специфіки його діяльності	Сам регулятор запроваджує вимоги та рекомендації зі стрес-тестування. Роль регулятора вкрай важлива як при впровадженні стрес-тестування, так і з погляду збільшення його ефективності

Джерело: розроблено автором на основі [1, 10]

У банківській практиці виокремлюють стрес-тести, які дозволяють розглянути вплив ряду факторів в разі кризової ситуації (багатофакторні) та окремо

взятих чинників на активи кредитної організації в короткостроковій перспективі (однофакторні) (рис. 2.1).

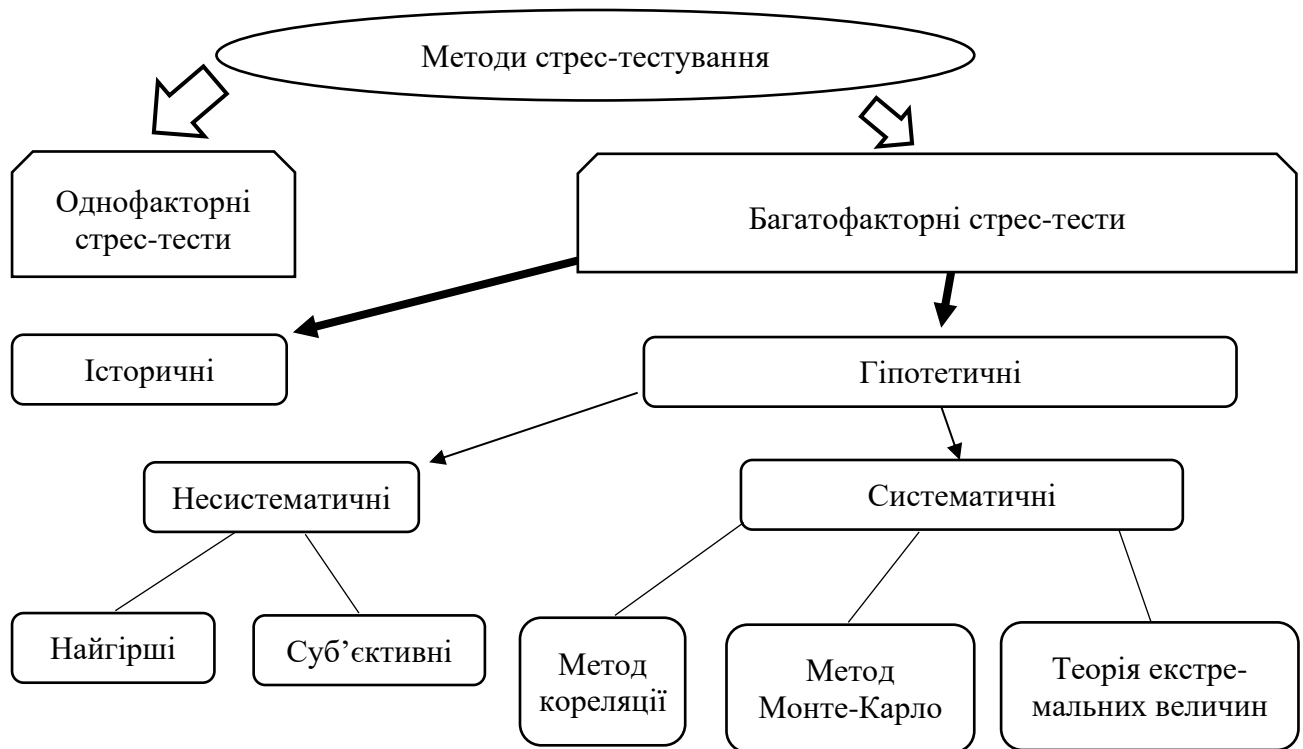

Рисунок 2.1 – Методи стрес-тестування банків [9, 12, 40]

Однофакторні стрес-тестування (або тести аналізу чутливості) досліджують вплив одного з факторів ризику на вартість портфеля. Трейдери часто використовують такі тести для вивчення впливу фактора на рівень ризику (наприклад, зміни цін на активи). Але проблема в тому, що під час стресу змінюються інші фактори ризику. Тому, якщо розглядати зміни лише в одному з них, ви не завжди отримаєте правильний результат.

Оскільки однофакторне стрес-тестування є непрактичним, адже враховує лише вплив одного фактора і таким чином дає неточні та ймовірні результати, методи стрес-тестування на сучасному етапі фінансового розвитку базуються на багатофакторних моделях.

При проведенні багатофакторного стрес-тестування (або сценарний аналіз) враховується зміни кількох факторів ризику. Існують різні типи багатофакторних стрес-тестів. Найпоширеніші з них базуються на історичних сценаріях, які

передбачають вивчення змін факторів ризику, що мали місце в минулому. Недоліком цього методу стрес-тестування є те, що він не враховує зміни характеристик ринків та інституційних структур з часом.

За сценарієм гіпотетичного характеру стрес-тестування передбачає більшу гнучкість у створенні можливих подій. Ці сценарії розглядаються для можливих подій, за яких портфель банківської установи є більш вразливим. Проте, за допомогою цього методу важко передбачити наслідки подій, які ніколи не відбувалися.

Значна кількість банківських установ використовує метод несистематичних найгірших сценаріїв під час стрес-тестування. Суть цього методу заснована на тому, що всі фактори визначені в моделі приймають найгірші значення за деякий попередній проміжок часу. Потім, використовуючи ці значення, проводиться переоцінка портфеля. Хоча цей метод простий і привабливий, він не враховує кореляції між факторами ризику, що призводить до неточності результатів. При суб'єктивному підході до стрес-тестування масштаб динаміки факторів ризику залежить від думки експертів.

Одним із проблемних питань при проведенні стрес-тестування є визначення того, як повинні змінитися одні фактори ризику за певної зміни інших (метод кореляції). Деякі вчені у своїх роботах довели, що результати мають тенденцію змінюватися під впливом непередбачуваних криз, що робить недоцільним використання методу кореляції.

Існують також сценарії, засновані на методах Монте-Карло, головною перевагою яких є можливість використання будь-якого розподілу та можливість моделювання складної поведінки ринку (наприклад, зміна кореляції між факторами ризику) [9, 43].

Серед систематичних сценаріїв, також виділяються стрес-тестування, котре базується на методі екстремальних величин. Даний метод враховує розподіл екстремальних показників факторів ризику за певний період часу, і на основі цього розподілу визначається показник Var (Value at risk) [9].

Варто зазначити, що за умови нормального розподілу факторів найчастіше ймовірність настання кризових ситуацій недооцінюється, то при побудові розподілу використовуючи екстремальну модель, ймовірність є більш вищою.

Враховуючи рекомендації та світовий досвід стрес-тестування, викладені в основних принципах ефективного банківського нагляду, сформованих Базельським комітетом з банківського нагляду, визначають чотири основні методи стрес-тестування: метод оцінки втрат; метод еластичностей; сценарний метод; індексний метод [1].

Суть методу еластичності полягає в тому, що одностороння зміна об'єкта стрес-тесту визначається в наслідок шокowego коливання значень ключових економічних показників, таких як процентна ставка та валютний курс.

Даний метод застосовується економічно нестабільними країнами, де визначення кількісної оцінки економічних зв'язків є проблемним та значний рівень тіньової економіки, а отже, немає об'єктивного прогнозування параметрів економічної політики.

Другий метод – оцінка втрат. Його суть полягає в оцінці найбільш імовірних несприятливих подій і виявленні можливих втрат через їх настання.

Третій метод – сценарний, сутність якого полягає в порівнянні динамічних прогнозних показників суб'єкта стрес-тесту за несприятливих економічних умов. Використання цього методу означає, що країна запровадила систему прогнозування національного економічного розвитку принаймні на середньострокову перспективу.

Заключним, четвертим методом стрес-тестування є так званий індексний метод. Динаміка значення індексу, встановленого за результатами стрес-тесту, залежить від кумулятивного впливу основного ризику, який вважається значним і впливає на стійкість в даний момент. Результати, отримані цим методом, зрозумілі але використовувати його рекомендується лише в одній системі на макро- чи мікрорівні.

Слід зазначити, що крім вищезазначених методик, використовується велика кількість інших методів, різна складність розрахунків, використовуються різні

математичні моделі, різна точність результатів. Не можна узагальнювати, що краще, а що гірше, кожен метод можна використовувати відповідно до економічної ситуації в країні та поставлених цілей.

Отже, можна зробити висновок, що наразі не існує уніфікованих і детальних методів та алгоритмів стрес-тестування банків, які б найбільшою мірою охоплювали потенційні ризики, притаманні банківській діяльності, і застосовні до окремих банків чи їх груп або на всю банківську систему України. Але сьогодні процес удосконалення механізмів стрес-тестування триває як в Україні, так і в усьому світі.

3 ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ АТ «УКРЕКСІМБАНК»

Укрексімбанк (Акціонерне товариство «Державний експортно-імпорتنний банк України») - український банк та універсальна кредитно-фінансова установа, 100% акцій якої належить державі в особі Кабінету Міністрів України. Створений Урядом України в 1992 р. для реалізації державної політики у галузях промисловості, зовнішньої торгівлі, економіки та фінансів [19].

Банк має 22 філії та 29 відділень (31 грудня 2020 р.: 22 філії та 38 відділень) а також 2 представництва в Лондоні та Нью-Йорку. [16, 19]

Історично основним видом діяльності АТ «Укрексімбанк» є обслуговування експортно-імпорتنних операцій. Нині банк має різноманітну клієнтську базу, яка включає велику кількість великих промислових та державних підприємств. АТ «Укрексімбанк» приймає депозити від фізичних та юридичних осіб, надає кредити, надає платіжні послуги в Україні та перекази за кордон, валютні операції, інвестиційні фонди, розрахунково-касове обслуговування клієнтів та інші банківські послуги. [19].

Однією із головних функцій АТ «Укрексімбанк» є сприяння, від імені Уряду України, обслуговуванню кредитних договорів, що підписані Урядом України та урядами інших держав. Крім того, банк виступає агентом Українського Уряду та обслуговує кредити від іноземних фінансових установ у відповідності до зазначених договорів [19].

Важливим показником фінансової стійкості банку є власний капітал банку. Здатність банку ефективно здійснювати банківські операції та надавати послуги залежатиме від того, скільки уваги він приділяє процесу формування власного капіталу та аналізу його структури. Тому, ми розпочнемо з дослідження власного капіталу АТ «Укрексімбанк».

Власний капітал банку в основному формується за рахунок статутного капіталу, сума якого становить 45,57 млрд. грн. станом на 31 грудня 2021 р. У 2021 р. за рахунок зміни нерозподіленого прибутку (збитку) банку, із -36614 млн. грн.

до -33659 млн. грн., власний капітал виріс на 2123 млн. грн. до рівня 12447 млн. грн. (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Аналіз власного капіталу АТ «Укресімбанк» за 2019-2021 рр., млн. грн. [19, 29]

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення: +- з 2021 до 2020
Статутний капітал	38730	45570	45570	-
Результат від операцій з акціонером	635	635	635	-
Нерозподілений прибуток (збиток)	-30960	-36614	-33659	2954
Резервні та інші фонди банку	162	207	0	207
Інші резерви	337	525	-98	-624
Усього власний капітал	8 905	10324	12447	123

Також варто зауважити, що в 2020 р. уряд докапіталізував АТ «Укресімбанк» на 6,84 млрд. грн. (за рахунок випуску ОВДП).

Аналіз додаткових показників достатності капіталу АТ «Укресімбанк» наведено в таблиці 3.2.

Рівень капіталу в структурі загальних пасивів протягом аналізованих років в середньому знаходиться на рівні 6 %. Співвідношення чистого капіталу та загальних активів в середньому знаходиться на рівні 8,3 %.

Таблиця 3.2 – Аналіз додаткових показників достатності капіталу АТ «Укресімбанк» за 2019-2021 рр.

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Питома вага капіталу в структурі пасивів, %	6,35	5,35	6,48
Співвідношення чистого капіталу та загальних активів, %	9,76	7,80	7,19
Коефіцієнт достатності капіталу (співвідношення чистого капіталу і зобов'язань)	0,104	0,082	0,077
Коефіцієнт маневрування	1,54	1,46	1,11
Коефіцієнт достатності статутного капіталу	4,35	4,41	3,66
Коефіцієнт захищеності капіталу	0,18	0,19	0,15

Максимальна сума збитків, за яких чистого капіталу вистачить для забезпечення надійності коштів вкладників та інших кредиторів банку, тобто коефіцієнт достатності капіталу у 2019 р. становив 0,104, у 2020 р. – 0,082, а у 2021 р. – 0,077. Передбачається, що капітал банку повинен на 25-30 % покривати його зобов'язання, але як ми бачимо, АТ «Укрексімбанк» не виконує цього показника. Основною причиною цього, є те, що в банку присутній значний непокритий збиток, що значно зменшує власний капітал (брутто).

Коефіцієнт маневрування знаходиться в середньому на рівні 1,36. Таким чином, маневреність власного капіталу АТ «Укрексімбанк» є високою, при оптимальному значенні від 0,5 до 1,0.

Коефіцієнт достатності статутного капіталу в середньому знаходиться на рівні 4,14, що є дуже високим показником при оптимальному значенні від 0,15 до 0,5. Як зазначалося раніше, це пояснюється тим, що в банку присутній значний непокритий збиток.

Коефіцієнт, що характеризує захищеність власного капіталу від інфляції вкладенням коштів у нерухомість, обладнання та інші матеріальні активи в 2021 р. зменшився з 0,19 до 0,15 що є негативним для банку. Тобто, в 2020 р. власний капітал був захищений від інфляції на 19 %, а в 2021 зменшився до 15 %.

Отже, проаналізувавши додаткові показники власного капіталу, ми можемо сказати, що через те що в банку присутній значний непокритий збиток, такі показники як коефіцієнт достатності капіталу та коефіцієнт достатності статутного капіталу значно не відповідають оптимальним значенням. Маневреність власного капіталу АТ «Укрексімбанк» є високою, а коефіцієнт захищеності власного капіталу хоч і зменшився в 2021 р., але все ж залишається на нормальному рівні.

Наступним етапом слід проаналізувати зобов'язання АТ «Укрексімбанк».

За 2021 зобов'язання АТ «Укрексімбанк» зменшилися на 2871 млн. грн. (або 2 %). При цьому значно зросли наступні показники: ресурсна база клієнтів зросла на 6256 млн. грн екв. або на 5 % за рахунок збільшення на 20000 млн. грн. екв. поточних рахунків юридичних осіб. При цьому строкові депозити зменшилися на 14000 млн. грн.; рефінансування НБУ зросло на 5358 млн. грн. (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Зобов'язання АТ «Укрексімбанк» за 2019-2021 рр. [19, 29]

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення з 2021-2020 рр.	
	млн. грн.	млн. грн.	млн. грн.	абсолютне, млн. грн.	відносне, %
Заборгованість перед НБУ	-	16009	21367	5358	33
Заборгованість перед кредитними установами	21826	26119	25723	-396	-2
Заборгованість перед клієнтами	76623	115582	121838	6256	5
Емітовані єврооблігації	26553	18537	5725	-12812	-69
Субординований борг	5430	4341	3606	-735	-17
Резерв під зобов'язання кредитного характеру	53	143	291	148	104
Інші зобов'язання	948	1781	1090	-691	-39
Усього зобов'язання	131433	182511	179640	-2871	-2

Найважливішою статтею у зобов'язаннях банку залишаються гроші клієнтів, частка яких у 2021 р. зросла з 63 % до 68 %. Частка єврооблігацій знизилася з 10% до 3% у 2021 р.

Отже, слід зазначити, що в 2021 р. зобов'язання банку не суттєво зменшилися, в основному зменшення відбулося за рахунок скорочення випуску єврооблігацій. Причому заборгованість перед клієнтами зросла на 5 %, що є позитивною тенденцією.

Проводячи фінансовий аналіз даного банку слід детально розглянути склад та структуру активів, дані наведені в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Активи АТ «Укрексімбанк» за 2019-2021 рр., тис. грн. [19, 29]

Активи	2019	2020	2021	Відхилення з 2021-2020 рр.	
				абсолютне, млн. грн.	відносне, %
Грошові кошти та їх еквіваленти	33470	49913	42882	-7031	-14
Кредити клієнтам	53279	48592	69331	20739	43
Інвестиційні цінні папери	48366	88727	66196	-22531	-25
Інші активи	5224	5604	13678	8074	144
Усього активи	140338	192836	192087	749	-0,4

Станом на кінець 2021 р., активи АТ «Укрексімбанк» залишились майже на попередньому рівні 192087 млн. грн. При цьому структура активів зазнала суттєвих

змін, а саме кредитний портфель зріс на 20739 млн грн. (або 43 %) у 2021 р., що стало результатом прийняття банком послідовної політики у сфері кредитування, спрямованої на мінімізацію ризиків, покращення якості кредитних портфелів та обслуговування клієнтів, а також забезпечення належного рівня прибутковості за кредитами.

Частка інвестиційних цінних паперів у 2021 р. зменшилась на 25%. В основному це сталося за рахунок скорочення портфелів ОВДП на 11375 млн. грн (номінальна вартість) та облігації Укравтодору на 5500 млн. грн. (номінальна вартість) у 2021 р.

Згідно наглядової статистики НБУ, частка непрацюючих кредитів АТ «Укрексімбанк» з кожним роком зменшується (рис. 3.1)

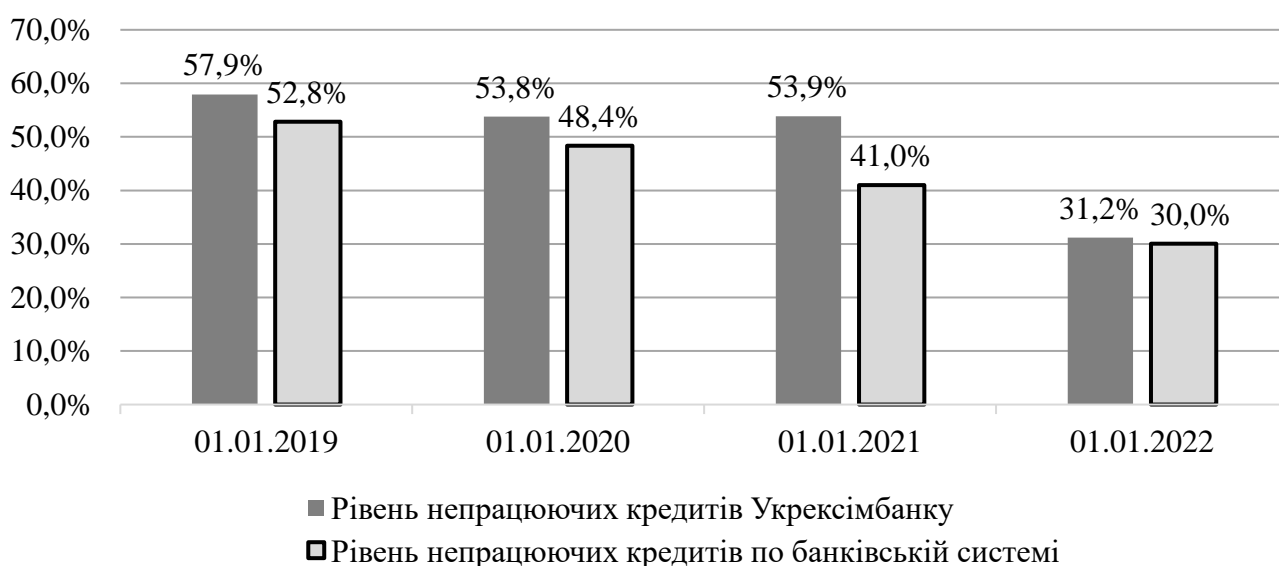

Рисунок 3.1 – Рівень непрацюючих кредитів АТ «Укрексімбанк» за період з 01 січня 2019 р. до 01 січня 2022 р.

Не дивлячись на скорочення рівня непрацюючих кредитів АТ «Укрексімбанк» він залишається значним. Станом на 01.01.2022 частка непрацюючих кредитів у портфелі АТ «Укрексімбанк» склала 31,2 %, що на 22,7 п.п. менше ніж у минулому році. В цілому за чотири роки, частка зменшилася на 26,7 п.п., що є позитивним для банку. Також, варто зауважити, що рівень непрацюючих кредитів в цілому по банківській системі знизився з 52,8 до 30 %.

Якщо порівнювати рівень непрацюючих кредитів по банківській системі з АТ «Укрексімбанк», то в період до кінця 2020 р. рівень АТ «Укрексімбанк» значно вищий, а вже на кінець 2021 р. рівень непрацюючих кредитів АТ «Укрексімбанк» знаходиться, майже на тому ж рівні що й по банківській системі. Тобто, банк за один рік значно підвищив якість свого кредитного портфелю, але все ж, частка непрацюючих кредитів знаходиться на високому рівні.

Що стосується прибутку банку, то основну частину у його формуванні становлять процентні та операційні доходи (додаток Г).

За підсумками 2021 р. АТ «Укрексімбанк» отримав прибуток у розмірі 2728 млн. грн. Також, банк зберіг позицію в трійці лідерів за розміром чистих активів, кредитів клієнтам та зобов'язань.

У 2020 р. банк втратив 5603 млн. грн., що є найбільшим збитком серед усіх банків України. Основними причинами збитків банку в 2020 р. стали великі обсяги створених резервів за непрацюючими кредитами, видані з 2006 р. по 2014 р. у розмірі понад 4300 млн. грн, збільшення на 50 % порівняно з попереднім звітним періодом, а також через коливання курсів валют (курсові різниці склали - 4403 млн. грн.).

Основними чинниками прибуткової діяльності банку в 2021 р. були заходи щодо підвищення ефективності діяльності банку (операційний прибуток зріс з - 18,1 млн. грн. у 2020 р. до 3549 млн. грн. в 2021 р.) та продовження зваженої кредитної політики.

Збільшення чистого процентного доходу в основному було зумовлено такими основними факторами: середньозважені процентні ставки за процентними активами зросли з 5,8 % у січні 2021 р. до 6,1 % у грудні 2021 р. за рахунок росту відсоткових ставок по кредитах із 6,0 % до 7,4 % та збільшення обсягу кредитного портфелю у 2021 р. на 20739 млн. грн. до 69331 млн. грн на кінець 2021 р. (відповідно до таблиці 3.4); скорочення вартості відсоткових зобов'язань із 5,1 % (у січні 2021 р.) до 3,9 % (у грудні 2021 р.).

Загалом чистий процентний дохід збільшився на 237 %.

У розрізі непроцентних доходів суттєво зріс результат від торговельної діяльності на 375 млн. грн. до 732 млн. грн. та чистий комісійний дохід на 263 млн. грн. (або на 46 %).

Загалом чистий операційний дохід АТ «Укрексімбанк» у 2021 р. збільшився на 3764 млн. грн. (або на 154 %) до 6208 млн. грн.

Завершальним етапом оціни фінансового стану АТ «Укрексімбанк» є дослідження стану виконання економічних нормативів НБУ (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Економічні нормативи АТ «Укрексімбанк» з 01.01.2020 по 01.01.2022 рр. [7]

Нормативи	01.01.2020 р.	01.01.2021 р.	01.01.2022 р.	Нормативні значення
H1, млн. грн	13692	15050	13815	не менше 200 млн. грн
H2	20,20	23,27	18,16	не менше 10 %
H3	10,71	16,26	11,29	не менше 7 %
H6	112,50	84,32	85,58	не менше 60 %
H7	21,56	19,97	18,72	не більше 20 %
H8	220,20	153,85	235,95	не більше 8-кратного розміру РК
H9	0,37	0,33	0,39	не більше 25 %
H11	0,03	0,02	0,02	не більше 15 %
H12	0,22	0,19	0,19	не більше 60 %
L13-1	1,79	2,55	0,3812	не більше 10 %
L13-2	1,47	0,06	0,7044	не більше 10 %
LCR _{ВВ}	839,04	342,83	193,21	не менше 100 %
LCR _{ів}	567,70	370,85	163,38	не менше 100 %
NSFR	–	–	122,01	не менше 80 %

Дані, що наведено в табл. 3.5 та додатку Д, свідчать, що АТ «Укрексімбанк» дотримується більшості економічних нормативів встановленими НБУ, окрім нормативу максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (H7) в 2019 р.

На сьогоднішній день, у зв'язку з військовою агресією Російської федерації проти України, що розпочалася 24 лютого 2022 р., Президент України видав Указ від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», який затверджено Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»» [19].

Тому, НБУ визначив АТ «Укрексімбанк» об'єктом критичної інфраструктури банківської системи України та включив до переліку системно важливих банків, діяльність яких забезпечує стабільність банківської системи, діяльність якого є важливою для економіки та безпеки держави, а також включено АТ «Укрексімбанк» до переліку уповноважених банків України, що залучаються до здійснення банківських операцій в умовах особливого періоду.

АТ «Укрексімбанк» розпочав посилений моніторинг ліквідності, призупинивши деякі раніше заплановані активні операції. Ліквідність банку достатня, і банк дотримується всіх нормативів НБУ, коефіцієнтів та нормативів ліквідності, а також вимог до обов'язкового резервування.

Отже, що стосується надійності АТ «Укрексімбанк», то, узагальнюючи дані фінансового стану банку, можна сказати, що банк на сьогодні є досить надійним. Він зберіг позицію в трійці лідерів за розміром чистих активів, кредитів клієнтам та зобов'язань. Хоча, слід також зазначити, що АТ «Укрексімбанк» входить в рейтинг найбільш збиткових банків України. І основною проблемою банку є визнання збитків по непрацюючим кредитам виданими раніше.

4 ДІАГНОСТИКА СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ АТ «УКРЕКСІМБАНК» ТА ЗАСТОСОВУВАННЯ КОМПЛЕКСНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ, ДЛЯ ПОРІВНЯННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ НБУ

Так як, АТ «Укрексімбанк» є системно важливим державним банком та займає лідируючі позиції за чистими активами, кредитами клієнтам і зобов'язаннями проходження стрес-тестування є обов'язковим для банку.

Для АТ «Укрексімбанк» нестача капіталу за негативним макроекономічним сценарієм була визначена у 10,97 млрд. грн., згідно зі звітом про результати стрес-тесту за 2018 р. [16, 24].

До кінця 2019 р. АТ «Укрексімбанк» мав би покрити цей дефіцит шляхом виконання плану реструктуризації. Однак, за словами держбанку, докапіталізація за результатами оцінки якості його активів та прийнятності застави кредитних операцій за базовим макроекономічним сценарієм не потрібно.

У 2019 р. НБУ провів стрес-тест найбільших банків України, зокрема АТ «Укрексімбанк».

Результати стрес-тестування АТ «Укрексімбанк» в 2019 р. наведено в таблиці 4.1.

Таблиця 4.1 – Результати стрес-тестування АТ «Укрексімбанк» в 2019 р. [8]

Сума потреби у капіталі в еквіваленті на 01.01.2019 р., млн. грн.					
Банк	За результатами оцінки стійкості		З урахуванням здійснених банком заходів		
	за базовим сценарієм	за несприятливим сценарієм	Дата	за базовим сценарієм	за несприятливим сценарієм
Укрексімбанк	9776	17530	01.09.2019	3671	12188

У 2019 р. результати стрес-тестування АТ «Укрексімбанк» погіршилися порівняно з минулим роком. В основному за рахунок амортизації застави за старими непрацюючими кредитами. Крім того, на банк негативно впливала

поточна низька чиста процентна маржа та високе співвідношення операційних витрат і операційних доходів (CIR).

Так, згідно з результатами стрес-тесту АТ «Укресімбанк», його потреба у капіталі встановлена на рівні 9776 млн. грн., за базовим макроекономічним сценарієм та 17530 млн. грн. за несприятливим макроекономічним сценарієм.

Враховуючи заходи, вжиті банком, на 1 вересня 2019 року потреба в капіталі була знижена до 3671 3671 млн. грн. у базовому макроекономічному сценарії та до 12188 млн. грн. у несприятливому макроекономічному сценарії.

У 2020 р. стрес-тестування не проводилося через кризу, спричинену поширенням COVID-19.

За результатами стрес-тесту АТ «Укресімбанк» у 2021 р., при несприятливому макроекономічному сценарії необхідний рівень до нормативу достатності регулятивного капіталу (Н2) становить 39,1 %, а необхідний рівень до нормативу достатності основного капіталу (Н3) – 37,6 %, що потребує плану капіталізації/реструктуризації. [16, 25].

Таблиця 4.2 – Результати стрес-тестування АТ «Укресімбанк» в 2021 р. [25]

Показник	Дані на 01.01.2021 р.	За базовим макроекономічним сценарієм			За несприятливим макроекономічним сценарієм		
		2021 р.	2022 р.	2023 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Основний капітал банку, млн грн	8 969	8 004	6 339	3 709	966	-3 882	-12 176
Регулятивний капітал банку, млн грн	13 506	11 518	9 617	6 917	1 910	-3 904	-12 198
Норматив достатності основного капіталу банку, %	14,11	11,89	8,74	5,13	1,32	-4,82	-14,41
Норматив достатності регулятивного банку, %	21,24	17,12	13,25	9,57	2,61	-4,85	-14,44
Необхідний (цільовий) рівень нормативів Н2, %		19.1			39.1		
Необхідний (цільовий) рівень нормативів Н3, %		16.1			37.6		

Тому, Правління НБУ ухвалила рішення про затвердження плану реструктуризації, який базується на результатах оцінки стійкості АТ «Укресімбанк» станом на 1 січня 2021 р., здійсненої згідно з вимогами Положення

про здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України, затвердженого постановою Правління НБУ від 22.12.2017 №141, з урахуванням планових заходів та фактичних подій у діяльності банку після цієї звітної дати.

Як видно з результатів стрес-тестування, проведеного НБУ, навіть за базовим макроекономічним сценарієм АТ «Укресімбанк» у 2023 р. вже не виконує нормативів Нацбанку. Основною причиною цього є непрацюючі кредити, які впливають на прибуток банку, ліквідність банку та загальний капітал банку через їх переведення в LGD-кредити.

У разі реалізації несприятливого макроекономічного сценарію банк міг стати повністю неплатоспроможним, тому ним були вжиті необхідні заходи.

Так за словами банку, заплановані заходи щодо покращення його фінансового стану, фактичні події в його діяльності після 1 січня 2021 р. (дата оцінки стійкості) та ігнорування ризику інвестування в державні цінні папери покращують розрахунковий коефіцієнт капіталу та зменшують його до нормативного рівня. Зокрема, норматив достатності регулятивного капіталу зменшився до 10%, норматив достатності основного капіталу - до 7% [19].

Тому, розглядаючи програму реструктуризації, було враховуючи те, що АТ «Укресімбанк» в 2021 р. значно покращив свою операційну ефективність за рахунок збільшення чистої процентної маржі та оптимізації структури балансу, особливо у зростанні фінансового результату (табл. 4.3).

Таблиця 4.3 – Фінансовий результат АТ «Укресімбанк» за 9 місяців, що закінчилися 30 вересня за період 2018-2021 рр., млн. грн. [19, 29]

Показник	09.2018 р.	09.2019 р.	09.2020 р.	09.2021 р.
Прибуток/(збиток) за період	706	2269	-2246	1749

Розроблено автором на основі [16]

Відповідно до звітності АТ «Укресімбанк» за січень-вересень 2021 р. банк отримав прибуток 11749 млн. грн. (за цей же період 2020 р. був збиток 2246 млн. грн.).

Також, варто зауважити, що АТ «Укресімбанк» розробив стратегію діяльності на 2021-2024 рр., за якою амбіційні показники діяльності банку у

першому звітному році після прийняття стратегії будуть перевершені. Банк внесе необхідні корективи за результатами виконання плану та з урахуванням ризиків змін зовнішнього середовища для подальшого забезпечення фінансової стабільності [19].

Банківська практика пропонує різноманітні методи діагностики стабільності банківської системи, кожен з яких має свої особливості і таким чином показує параметри банку відповідно до різних факторів впливу.

Проаналізувавши стрес-тестування АТ «Укресімбанк» в 2021 р., вважаємо за доцільне застосовувати комплексний підхід, для порівняння даних отриманих в результаті стрес-тестування.

Тому ми, рекомендуємо розглянути можливість використання комплексного інтегрального показника, наприклад, варіація моделі Альтмана для невиробничих фірм. Банкір Р. Прадхан продемонстрував ефективність даної моделі, шляхом дослідження індійських банків, яке показало ймовірність 94 % передбачити банкрутство за рік до його настання [5].

Загальний вигляд моделі Альтмана наступний:

$$Z\text{-score} = 6,56K1 + 3,26K2 + 6,72K3 + 1,05K4, \quad (4.1)$$

де $Z\text{-score}$ – значення інтегрального показника вірогідності банкрутства моделі Альтмана;

$K1$ – коефіцієнт, що характеризує співвідношення розміру власного оборотного капіталу (різниця між оборотними активами і поточними зобов'язаннями) і загального обсягу активів;

$K2$ – коефіцієнт, що характеризує співвідношення обсягу нерозподіленого прибутку та загального обсягу активів;

$K3$ – коефіцієнт, що характеризує відношення обсягу прибутку до сплати процентів та податків до загального обсягу активів;

$K4$ – коефіцієнт, що характеризує відношення розміру власного капіталу до загального обсягу пасивів (зобов'язань) [5].

Якщо значення Z :

- дорівнює або менше 1,1, отже, ситуація критична, а ймовірність банкрутства організації висока;
- дорівнює або більше 2,6, отже, ситуація нестабільна, а ймовірність банкрутства невелика, але не виключена;
- в межах від 1,10 до 2,6, то ймовірність банкрутства низька [5].

Якщо значення Z -score буде нижчим за критичне значення варіації моделі Альтмана, а саме нижче 1,1, то банк може вважатися дефолтним.

Розрахуємо значення показника для АТ «Укресімбанк» станом 1 січня 2021 р. та 1 березня 2022 р. Для цього спочатку розрахуємо значення коефіцієнтів $K1$ – $K4$ на відповідні дати (табл. 4.4 – 4.6).

Таблиця 4.4 – Розрахунок коефіцієнтів для застосування інтегральної моделі Альтмана для АТ «Укресімбанк» станом на 1 січня 2021 р.

Назва коефіцієнтів	Чисельник, млн. грн.	Знаменник, млн. грн.	Значення коефіцієнта
$K1$	6879	192835	0,035
$K2$	-36614	192835	-0,189
$K3$	-5328	192835	-0,028
$K4$	10324	182511	0,057

Розроблено автором на основі [5, 16]

Визначимо інтегральний показник Z застосувавши визначені коефіцієнти безпосередньо в моделі станом на 1 січня 2021 р.

$$Z_{01.01.2021} = 6,56 \cdot 0,035 + 3,26 \cdot (-0,189) + 6,72 \cdot (-0,028) + 1,05 \cdot 0,057 = -0,511.$$

Таблиця 4.5 – Розрахунок коефіцієнтів для застосування інтегральної моделі Альтмана для АТ «Укресімбанк» станом на 1 січня 2022 р.

Назва коефіцієнтів	Чисельник, млн. грн.	Знаменник, млн. грн.	Значення коефіцієнта
$K1$	9036	192053	0,047
$K2$	-33704	192053	-0,175
$K3$	2683	192053	0,014
$K4$	12402	179651	0,069

Розроблено автором на основі [5, 16]

Проведемо аналогічні розрахунки станом на 1 січня та 1 березня поточного року.

$$Z_{01.01.2021} = 6,56 * 0,047 + 3,26 * (-0,175) + 6,72 * (-0,014) + 1,05 * 0,069 = -0,284.$$

Таблиця 4.6 – Розрахунок коефіцієнтів для застосування інтегральної моделі Альтмана для АТ «Укресімбанк» станом на 1 березня 2022 р.

Назва коефіцієнтів	Чисельник, млн. грн.	Знаменник, млн. грн.	Значення коефіцієнта
K1	8112	195975	0,041
K2	-33411	195975	-0,170
K3	247	195975	0,001
K4	12429	183545	0,068

Розроблено автором на основі [5, 16]

$$Z_{01.03.2022} = 6,56 * 0,041 + 3,26 * (-0,170) + 6,72 * (-0,001) + 1,05 * 0,068 = -0,205.$$

Як бачимо, за останній рік і 3 місяці, застосовувані банком заходи покращення фінансового стану, дають позитивний результат, а значення показника Z підвищились, хоча все ще є досить низьким, значно нижче 1,1, тобто все ще існує висока ймовірність банкрутства (рис. 2.2).

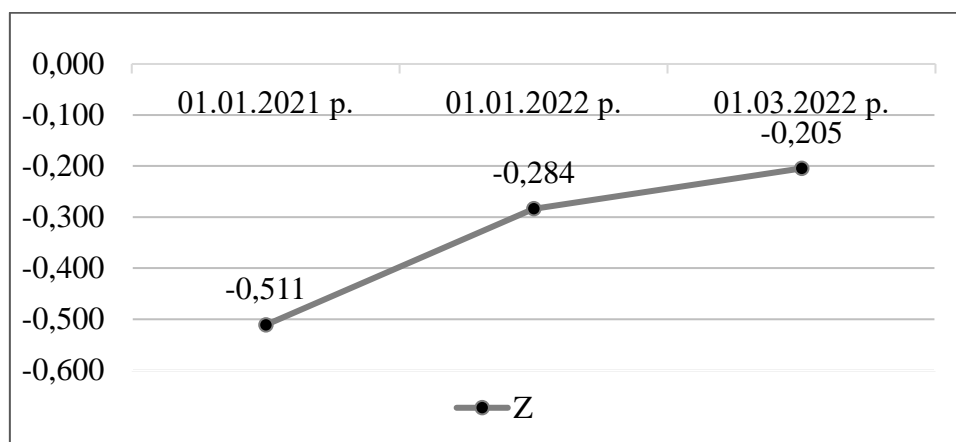

Рисунок 4.1 – Графік руху інтегрального показника ймовірності дефолту АТ «Укресімбанк» за Альтманом за період з 01 січня 2021 р. до 01 березня 2022 р.

Таким чином, як за результатами стрес-тестування так і за результатами моделі Альтмана АТ «Укресімбанк» потребує плану капіталізації/реструктуризації.

Аналізуючи стрес-тестування АТ «Укресімбанк» за останні роки ми з'ясували, що банк постійно потребує додаткового капіталу. Основною причиною

потреби в капіталі АТ «Укресімбанк» є зростання непокритого кредитного ризику, тобто перевищення кредитного ризику над резервами. Як зазначалося раніше, АТ «Укресімбанк» до 2014 року видавав дуже багато кредитів, здебільшого валютних, різним компаніям, які, з різних причин, перестали обслуговувати ці кредити в 2015-2016 рр. Зрозуміло, ці кредити було визнано непрацюючими, зарезервовано, і під них НБУ виділено додатковий капітал – ті самі хвилі докапіталізації 2016–2017 рр. та в 2020 р. Наразі портфель кредитів у АТ «Укресімбанк» ще досі залишається проблемний, і можливо в майбутньому результати стрес-тестування АТ «Укресімбанк» знову будуть невтішними і потрібна буде чергова докапіталізація.

Отже, у системі управління ризиком в банку стрес-тестування є важливим інструментом, на підставі якого виявляються особливо вразливі місця окремих сфер діяльності банку та оцінюється його вразливість в стресових ситуаціях унаслідок істотного погіршення зовнішніх та внутрішніх умов функціонування. Побудована модель стрес-тестування дають змогу оцінити ступінь впливу факторів ризику, які можуть становити загрозу фінансовій стійкості банку, на цільові параметри (чистий прибуток, власний капітал та чисті активи) у стресових ситуаціях, визначити запас фінансової стійкості умовах посилення макроекономічної нестабільності та розробити антикризові заходи превентивного характеру.

ВИСНОВКИ

Враховуючи ефективність та важливість використання стрес-тестування як інструменту мінімізації впливу ризиків у діяльності банків, розробці та вдосконаленню механізму стрес-тестування приділяється значна увага, як національними регуляторами ринку банківських послуг, так і міжнародними.

З огляду вітчизняних та міжнародних підходів стосовно сутності стрес-тестування, нами було визначено, що стрес-тестування – це процес перевірки стійкості банківської системи в умовах стресових сценаріїв.

Наразі не існує уніфікованих і детальних методів та алгоритмів стрес-тестування банків, які б найбільшою мірою охоплювали потенційні ризики, притаманні банківській діяльності, і застосовні до окремих банків чи їх груп або на всю банківську систему України. Але сьогодні процес удосконалення механізмів стрес-тестування триває як в Україні, так і в усьому світі.

Зокрема, за весь час використання стрес-тестування НБУ було виявлено ряд проблем та факторів, які негативно впливають зростання ризиків в діяльності як окремих банків, так і банківської системи України. Це спонукало НБУ до формування вимог до банків або реструктуризувати їх баланси для зменшення рівня ризиковості, або збільшення капіталу шляхом рекапіталізації прибутку, або додаткових внесків акціонерів.

Результати стрес-тестів банків у 2021 р. показали, що незважаючи на фінансову кризу, викликану поширенням пандемії COVID-19, банки стабільні та добре капіталізовані. Експерти кажуть, що банки стійкі та готові підвищувати вимоги до капіталу, але деяким все ще потрібно підвищити стійкість до потенційних криз.

Ознайомившись з фінансовим станом АТ «Укресімбанк», ми встановили, що банк на сьогодні є досить надійним, попри військову агресію Російської федерації проти України. Банк втримав лідируючі позиції за чистими активами, кредитами клієнтам і зобов'язаннями. Хоча, слід також зазначити, що АТ

«Укрексімбанк» входить в рейтинг найбільш збиткових банків України. І основною проблемою банку є визнання збитків по непрацюючим кредитам виданими раніше.

Аналізуючи стрес-тестування АТ «Укрексімбанк» за останні роки ми з'ясували, що банк постійно потребує додаткового капіталу. Основною причиною потреби в капіталі АТ «Укрексімбанк» є зростання непокритого кредитного ризику, тобто перевищення кредитного ризику над резервами.

Також, ми провели порівняльний аналіз методу стрес-тестування та моделі Альтмана на прикладі АТ «Укрексімбанк», в ході якого ми підтвердили, що банку за результатами стрес-тестування в 2021 р. так і за результатами моделі Альтмана потрібна програма капіталізації/реструктуризації.

Наразі портфель кредитів у АТ «Укрексімбанк» ще досі залишається проблемний, і можливо в майбутньому результати стрес-тестування АТ «Укрексімбанк» знову будуть невтішними і потрібна буде чергова докапіталізація.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беленька Г. Стрес-тестування як метод оцінки стабільності банківської системи: етапи, методологія та світовий досвід. Вісник СНАУ. 2008. № 2. С. 187-193.
2. Бородюк О.В. Як удосконалити управління банківськими ризиками. Незалежний аудитор. 2014. № 9 (32). С. 96-107
3. Губа М. О. Полійчук М. В. Ризики в банківській системі України. Економіка. Фінанси. Право. 2018. № 5. С.4-9.
4. Давиденко Н.М. Концептуальна модель оцінки фінансового стану банківських доходів. Актуальні проблеми економіки. 2017. № 9. С. 30-38.
5. Діагностика ліквідності та загрози банкрутства банку на прикладі ПАТ "Райффайзен Банк Аваль" / О. В. Єршова, С. О. Кушнір // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. - 2016. - Вип. 21(1). - С. 158-161.
6. Дуднєва Ю. Е., Антипцева О.Ю. // Журнал: Економіка і суспільство . - Ризик-менеджмент: інтегрований підхід до організації. - 2019. - № 20 С. 229-236.
7. Економічні нормативи. Національний Банк України. – URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#2>
8. Звіт про стрес-тестування банків у 2019 році. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/oALUrXBwHLWrwmD>
9. Камінський А. Б. Ризик-менеджмент: проблематика розвитку / Камінський А. Б. // Стаття .- 2017.- С. 52-59.
10. Касаткіна Т., Плахота А. Аналіз бізнес-моделей банків у рамках Supervisory review and evaluation process (SREP). Департамент банківського нагляду Національного банку України. Київ: 2018
<https://old.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=69900832>
11. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року. Постанова Правління Національного банку України від 18.06.2015 № 391. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15#Text>

12. Ліндер Є. Стрес-тестування як інструмент аналізу фінансової стійкості банківських установ. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. Міжнародний науковий журнал. 2016. Випуск 4. С. 73-79.
13. Мельник В.М., Житар М. О. Банківська система України у функціонуванні фінансового ринку. Проблеми економіки, 2020. № 1(43). С. 257-266.
14. Методичні вказівки щодо написання та захисту кваліфікаційної роботи / укладачі: І. О. Школьник, О. С. Журавка, Л. Б. Рябушка. – Суми : Сумський державний університет, 2020. – 43 с.
15. Методичні рекомендації щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України. Постанова Правління Національного банку України від 06.08.2009 № 460. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0460500-09#Text>
16. Наглядова статистика. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>.
17. Новікова Л. Ф., Рудянова Т. М., Пушечнікова А. О. SREP-аналіз як сучасна система оцінки фінансової стійкості банків: вітчизняна практика. Науковий погляд: економіка та управління. 2020, № 2 (68) С. 196-199.
18. Остап С. М. Деякі аспекти прибутковості та фінансової стійкості комерційного банку. Вісник НБУ. 2017. № 2. С. 41-43.
19. Офіційний сайт АТ «Укрексімбанк». URL: <https://www.eximb.com/>
20. Підходи до стрес-тестування банків у 2021 році. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/ST_model_2021_public_2021-05-06.pdf?v=4
21. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: Постанова Правління Національного банку України від 11.06.2018 № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>
22. Посаднева, О. (2021). Макроекономічне стрес-тестування банків як інструмент забезпечення стійкості банківської системи. Підприємництво та інновації, (16), 87-93. URL: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/16.15>

23. Посохов І.М. Стрес-тестування як актуальний інструмент ризик-менеджменту сучасної банківської системи України / І. М. Посохов, О. О. Ходирєва / Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2018. Т. 1. № 24. С. 53-61.
24. Результати оцінки стійкості банків та банківської системи України у 2018 році. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/files/kmZjvtvNlGQdmUJ>
25. Результати стрес тестування банків у 2021 році. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rezultati-stres-testuvannya-bankiv-u-2021-rotsi>
26. Сугоняко М. В. Формування системи антикризового управління системним банком на основі стрес-тестування з урахуванням макроекономічних показників. Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». 2019. № 2(6). С. 131-139.
27. Тарасевич Н. В., Литвиненко А. М. Стрес-тестування ризиків як інструмент антикризового управління діяльністю банків. Финансы, учет, банки. 2014. № 1 (20). С. 255-163.
28. Тищенко В.В. Особливості стрес-тестування для банківської системи України / В. В. Тищенко, О. І. Тищенко / Інфраструктура ринку: електронний науково-практичний журнал. 2019. Випуск 30. с. 445-455.
29. Фінансова звітність АТ «Укрексімбанк». Офіційний сайт АТ «Укрексімбанк». - URL: <https://www.eximb.com/ua/bank/financial-information/financial-report/>
30. Щербатих Д. В. Сучасні методи стрес-тестування банківської системи України. Мукачівський державний університет. Економіка і суспільство. Випуск 19 / 2018. С. 1210-1218.
31. Blaschke W., Jones T., Majnoni G., Peria S-M. Stress Testing of Financial Systems: An Overview of Issues, Methodologies, and FSAP Experience: IMF Working Paper. 2001.
32. Boss M. A Macroeconomic Credit Risk Model for Stress Testing the Austrian Credit Portfolio. Financial Stability Report (Oesterreichische Nationalbank) .2002. № 4. С. 64-82.

33. Castren O., T. Fitzpatrick, and M. Sydow. Assessing Portfolio Credit Risk Changes in a Sample of EU Large and Complex Banking Groups in Reaction to Macroeconomic Shocks. Mimeo. 2008.
34. Čihák M. Stress Testing: A Review of key Concepts. CNB Internal Research and Policy Note. 2014.
35. Credit Risk Modelling: Current Practices and Applications 1999 - URL: www.bis.org/publ/bebs49.htm
36. Jakubik P. Macroeconomic Environment and Credit Risk. Czech National Bank and the Institute of Economic Studies of Charles University. 2007.
37. Jakubik P., Schmieder C. Stress Testing Credit Risk: Comparison of the Czech Republic and Germany. Financial Stability Institute. 2008.
38. Jones M., Hilbers P., Slack G. Stress Testing Financial Systems: What to Do When the Governor Calls. IMF [Working Paper]. 2004. № 127.
39. Kattai R. Credit risk model for the Estonian Banking Sector. Bank of Estonia Working Papers. 2010. № 1. 2-13 51-62.
40. Krashennnikov, N. V. Stress testing methods for assessing the main types of risks. Economics and Management: Proceedings of the II International Conference of the Conference - Cheboksary: TsNS, 2016, p. 186-198.
41. Merton R. On the pricing of corporate debt: the risk structure of interest rates. J. Finance. 1974. № 29.C. 449-470.
42. Van den End J. W. M. Hoeberichts, M. Tabbae. Modelling Scenario Analysis and Macro StressTesting. De Nederlandsche Bank [Working Paper]. 2006. № 119.
43. Virolainen K. Macro stresstesting with a macroeconomic credit risk model for Finland. Discussion Papers, Bank of Finland. 2004. № 18.
44. Roger M. Portfolio Credit Risk (I). International Journal of Central Banking. 2001. № 4 (3). C. 111-16.

ДОДАТОК А

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ»

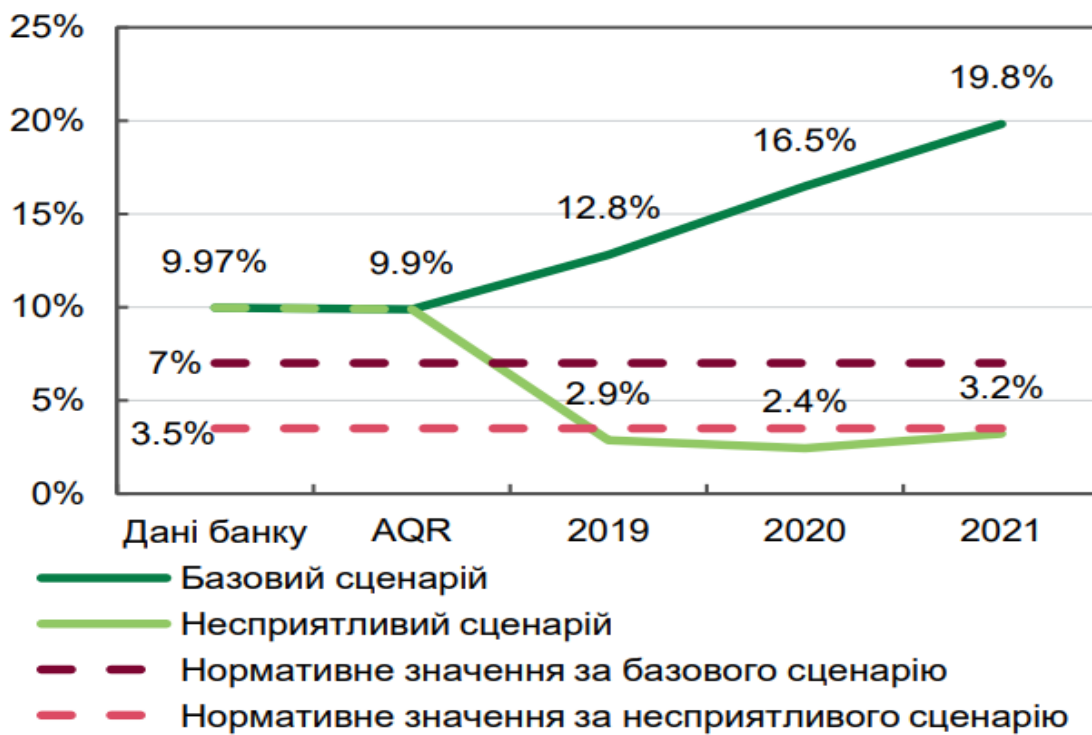
Автор	Визначення поняття «стрес-тестування»
Міжнародний валютний фонд [1]	метод оцінки чутливості портфеля до суттєвих змін макроекономічних показників або до виняткових, але можливих подій
Банк Міжнародних Розрахунків [1]	різноманітні методи, які використовуються фінансовими інститутами для оцінки власної уразливості до надзвичайних, але можливих подій
Світовий банк [1]	набір статистичних методів для оцінки вразливості фінансових інститутів та фінансових систем винятковим, але ймовірним подіям
Постанова НБУ [15]	метод вимірювання ризику, що дає змогу оцінити потенційні несприятливі результати впливу ризиків як величину збитків, що можуть стати наслідком шоківих змін різних факторів ризиків (курсів іноземних валют, процентних ставок та/або інших факторів), які відповідають виключним, але ймовірним подіям
Roger M. Stein [44]	інструмент ризик-менеджменту, який дозволяє моделювати наслідки екстремальної, але можливої події і оцінити вплив даної події на діяльність банку
Тавас А. М. [42]	набір різнорідних методів, які використовуються для оцінки вразливості активів або інвестиційних портфелів до змін у макроекономічному середовищі або аномальних, але можливих подій
Щербатих Д. В. [30]	метод кількісної оцінки ризику, котрий полягає у визначенні розміру неузгодженої позиції, котра наражає банк на ризик, та у формулюванні шокової величини коливання зовнішнього чинника: валютного курсу, процентної ставки тощо
Торяник Ж. І. [23]	перелік методик, котрі застосовуються з метою оцінки впливу волатильності встановлених макропруденційних ризиків та з ціллю проведення заходів стосовно превенції їхньої дії на банківську систему

ДОДАТОК Б

БАЗОВІ ФАКТОРИ РИЗИКІВ ВІД НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ

ДОДАТОК В
РЕЗУЛЬТАТИ ПРОВЕДЕНОГО НБУ У 2019 Р. СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ В
АСПЕКТИ ОЦІНКИ НОРМАТИВУ ДОСТАТНОСТІ БАНКІВ

ДОДАТОК Г
РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «УКРЕКСІМБАНК»

Показник	За 2020 рік	За 2021 рік	Зміни		Структура, %	
			абс.	%	2020	2021
Чистий процентний дохід	1 337 343	4 506 112	3 168 769	236,9%	55%	73%
Процентний дохід	10 025 752	11 915 054	1 889 302	18 8%	100%	100%
<i>кредити клієтів</i>	5 320 976	5 247 699	-73 277	-1,4%	53%	44%
<i>цінні папери</i>	3 845 192	5 279 007	1 433 815	37,3%	38%	44%
<i>заборгованість кредитних установ</i>	459 676	1 095 737	636 061	138,4%	5%	9%
<i>за фінансовим лізингом</i>	399 908	292 611	-107 297	-26,8%	4%	2%
Процентні витрати	(8 688 409)	(7 408 942)	1 279 467	-14 7%	100%	100%
<i>заборгованість перед клієнтами</i>	(4 052 104)	(3 911 236)	140 868	-3,5%	47%	53%
<i>емітовані єврооблігації</i>	(2 843 033)	(834 139)	2 008 894	-70,7%	33%	11%
<i>заборгованість перед кредитними установами</i>	(1 070 778)	(778 766)	292 012	-27,3%	12%	11%
<i>субординований борг</i>	(437 746)	(367 754)	69 992	-16,0%	5%	5%
<i>заборгованість перед Національним банком України</i>	(258 731)	(1 441 280)	-1 182 549	457,1%	3%	19%
<i>інші процентні витрати</i>	(26 017)	(75 767)	-49 750	191,2%	0%	1%
Чистий непроцентний дохід	1 106 449	1 701 891	595 441	53,8%	45%	27%
Чистий комісійний дохід	573 545	836 825	263 280	45 9%	23%	13%
<i>комісійні доходи</i>	877 383	1 183 422	306 039	34,9%	36%	19%
<i>комісійні витрати</i>	(303 838)	(346 597)	-42 759	14,1%		
Результат від торгових операцій	356 823	731 587	374 764	105,0%	15%	12%
Інші доходи	176 081	133 479	-42 603	-24,2%	7%	2%
Чистий операційний дохід	2 443 792	6 208 003	3 764 210	154,0%	100%	100%
Операційні витрати	(2 461 845)	(2 658 380)	-196 535	8 0%	100%	100%
<i>витрати на персонал</i>	(1 493 573)	(1 811 372)	-317 799	21,3%	61%	68%
<i>знос та амортизація</i>	(114 141)	(113 535)	606	-0,5%	5%	4%
<i>інші операційні витрати</i>	(854 131)	(733 473)	120 658	-14,1%	35%	28%
Операційний прибуток	(18 053)	3 549 623	3 567 675	-		
Результат переоцінок	(799 924)	(819 654)	-19 729	2,5%		
Витрати на резервування та модифікацію фінансових інструментів	(4 510 161)	(1 552)	4 508 609	-100,0%		
Прибуток до оподаткування	(5 328 138)	2 728 417	8 056 555	-		
Витрати з податку на прибуток	(275 861)	-	275 861	-100,0%		
Чистий прибуток	(5 603 999)	2 728 417	8 332 416	-		

ДОДАТОК Д
ПЕРЕЛІК ЕКОНОМІЧНИХ НОРМАТИВІВ НБУ

Нормативи	Найменування нормативів
H1	Норматив мінімального розміру регулятивного капіталу банку
H2	Норматив адекватності регулятивного капіталу
H3	Норматив адекватності основного капіталу
H6	Норматив короткострокової ліквідності
H7	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента
H8	Норматив великих кредитних ризиків
H9	Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами
H11	Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою
H12	Норматив загальної суми інвестування
L13-1	Норматив ризику загальної довгої відкритої валютної позиції
L13-2	Норматив ризику загальної короткої відкритої валютної позиції
LCR _{вв}	Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами
LCR _{ів}	Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті
NSFR	Норматив довгострокової ліквідності